

והיבש פסול.

מדאורייתא לא נתפרש בפסוק שיהיה הלולב "משלכם", שהרי דין "לכם" נאמר בפסוק לגבי יום הראשון בלבד, ואילו חיוב לולב בשאר ימים נלמד מהמשכו של הפסוק, שנאמר: "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים"!⁷

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:

אכן אין טעם פסול לולב גזול בשאר ימים א-2 משום "לכם", אלא משום דקיום מצות לולב בלולב גזול, הוה ליה מצוה הבאה בעבירה.⁸

ולכאורה, בשלמא לולב היבש, יש להבין שהוא פסול בין ביום הראשון בין בשאר ימי החג, משום ד"הדר" בעינן, וליכא.⁷ כלומר, היות ותיקנו חכמים ליטול לולב אף בשאר ימים זכר למקדש, ודאי צריך גם בשאר ימי החג שתתקיים המצוה בהידור.

אלא גזול, בשלמא ביום טוב ראשון של חג, דכתיב "ולקחתם לכם", שמשמעו, משלכם יהא, לכך פסלו לולב גזול, אלא ביום טוב שני, אמאי לא יצא ידי חובתו בלולב גזול, הרי גם במקדש שחיובו כל שבעה

בפסוק לגבי יום הראשון בלבד, אלא שבמקדש היו נוטלים כל שבעה, על פי מה שנאמר: "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים". משחרב בית המקדש, התקין רבן יוחנן בן זכאי, שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש.

7. מבואר בגמרא, דפסול "הדר" אינו נוהג רק ביום הראשון שחיובו מן התורה, אלא כל שבעה. והקשו התוספות: מנין למדו חכמים לחלק בין פסול "לכם" שאינו נוהג אלא ביום הראשון, לפסול "הדר" שנוהג כל שבעה, הרי שתי הלכות אלו נלמדות מאותו פסוק — "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר", וכמו שמדייקין מקרא שדין "לכם" נאמר רק כלפי היום הראשון, הוא הדין לשאר ההלכות הנלמדות מפסוק זה?!

ומתרצים התוספות: יש לחלק בין פסולים שנאמרו בעצם ה"לקיחה", כדין "הדר" שהוא הידור בגוף המצוה, לדינים שאינם מעיקר הלקיחה — כ"גזול" ו"שאול" שאינם אלא תנאים בקיום המצוה.

אמנם הראב"ד [הלכות לולב] נקט להלכה, שגם פסולי "הדר" אינם נוהגים אלא ביום

הראשון לבד, ומה שאמרו "בשלמא יבש — הדר בעינן וליכא", דמשמע שפסול "הדר" נוהג גם בשאר ימי החג, הוא משום דסבר המקשן "מקרא נדרש לפניו ולא לאחוריו", כלומר, מה שנאמר בפסוק "ביום הראשון", דמשמע למעט שאר ימים, נדרש על "לכם" שנאמר לפניו, ואילו לגבי פסולי "הדר" נאמר בפסוק: "ושמחתם לפני ה' אלוהיכם שבעת ימים".

ובאופן אחר כתב: פסול לולב היבש אינו נלמד מאתרוג שנאמר בו "הדר", אלא סברא היא — ד"לא המתים יהללו יה", וסברא זו שייכת כל שבעה, ועיין רמב"ן. וביתר דברי הראשונים בזה, ראה בהרחבה בילקוט מפרשים.

אמנם לשיטת רש"י, שפירש שפסול לולב היבש אינו נלמד מאתרוג שנאמר בו "הדר", אלא דבעינן מצוה מהודרת משום "זה אלי ואנוהו", לא קשה כלל קושית התוספות, שהרי הלכה זו ודאי לא נאמרה ביום הראשון דוקא, אלא זו הלכה כללית בכל המצוות, ועיין מאירי.

8. להלן דף לא ב מבואר, כי טעם פסול לולב של אשירה ושל עיר הנידחת, הוא משום ד"כתותי מכתת שעוריה". כלומר, כיון שעומד

שנאמר ביחס לקרבן פסול [מלאכי א יג]:
 "והבאתם גזול ואת הפסח [הצולע] ואת
 החולה, והבאתם את המנחה, הארצה אותה
 מידכם"!!

השווה הכתוב את הקרבן הגזול, דומיא
 דקרבן פסח [הצולע מחמת חסרון ברגל].

ומשמע, מה קרבן שהוא פסח לית ליה
 תקנתא לעולם, שהרי זהו מום קבוע, אף
 קרבן גזול לית ליה תקנתא לעולם, לא שנא
 לפני יאוש הנגזל [כלומר, שטרם נתיאשו
 בעליו], ולא שנא לאחר יאוש בעליו, וכגון
 ששמעו שאמר "ווי לחסרון כיס", אינו ראוי
 להקרבה לעולם.

ואף שלענין קנין קונה הגזלן את החפץ על
 ידי יאוש, ושוב אינו חייב להשיב את החפץ
 עצמו אלא רק את דמיו [למאן דאמר יאוש
 קנין], כמבואר במסכת בבא קמא דף סח א,
 אפילו הכי לענין קרבן הוא פסול.

ומתמהינן: בשלמא לפני יאוש הרי הוא
 פסול, משום ד"אדם כי יקריב מכם" אמר
 רחמנא [ויקרא א ב], ו"מכם", משמעו
 שיהיה הקרבן משלכם, והאי קרבן לאו דידיה
 הוא.

אלא לאחר יאוש, הא קנייה כבר הגזלן

ביאוש, (9) ואם כן מדוע פסול הוא
 להקרבה?! אלא לאו, על כרחנו למדנו,
 שפסול הוא משום דהוה ליה מצוה הבאה
 בעבירה, שהרי קרבן זה גזול הוא בידו.

ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי:
 מאי דכתיב [ישעיהו סא ח]: "כי ה' אהב
 משפט, שונא גזל בעולח"?

משל למלך בשר ודם שהיה עובר על בית
 המכס.

אמר לעבדיו: תנו מכס למוכסים!

אמרו לו עבדיו: והלא כל המכס כולו, שלך
 הוא, ומה טעם שתתן מכס, הרי אותו ממון
 יחזור אליך!?

אמר להם: ממני ילמדו כל עוברי דרכים,
 ולא יבריחו עצמן מן המכס.

אף הקדוש ברוך הוא אמר: אני ה', שונא
 גזל בעולח. כלומר, אני ה', שונא אני את
 הגזל שבעולות אשר אתם מביאים לי, אף
 על פי שהכל שלי, שנאמר, "לה' הארץ
 ומלואה".

ממני ילמדו בני ויבריחו עצמן מן הגזל.

לא היה בידו לקיים בו מצותו. אבל כלולב של
 אשירה אין שייכות בין העבירה שנעשתה בו
 לקיום המצוה.

9. הקשו התוספות: הכיצד פשיטא ליה לגמרא
 שנקנה הקרבן לגזלן ביאוש הבעלים, הרי רבי
 יוחנן עצמו סבר שיאוש לבד אינו קונה, כמבואר
 במסכת בבא קמא בכמה מקומות!?

הוא לשריפה, הרי הוא כשרוף, וכאילו אין בו
 השיעור הנצרך למצות ולוב.

והקשו התוספות: מדוע הוצרכה הגמרא
 לטעם זה, תיפוק ליה שמצוה הבאה בעבירה
 היא!?

ותירצו, דפסול מצוה הבאה בעבירה הוא רק
 כאשר על ידי העבירה נתאפשר לו לקיים את
 המצוה, וכמו כלולב הגזול, שאם לא היה גזולו

שיהיה הלולב משלו דוקא, כמבואר לעיל, הוא הדין **דיוצא נמי בלולב גזול**. ומבואר שלא חש לכך שמצוה הבאה בעבירה היא. (11)

מתניב רב נחמן בר יצחק לרבי יצחק בר נחמני, ממשנתנו ששינינו בה: **לולב הגזול והיבש פסול**.

ומשמע: **הא שאול, כשר**.

ויש לעיין, **אימת קמיירי מתניתין?**

אילימא ביום טוב ראשון של חג, הא כתיב "לכם", ודרשינן: משלכם יהא, והאי לולב השאול לאו דידיה הוא [אינו שלן], ואם כן, מדוע לא הזכירה המשנה שגם לולב שאול פסול לנטילה? **אלא לאו הנידון במשנה הוא ביום טוב שני, שחיובו דרבנן, ואדם יוצא בו ידי חובתו בלולב שאול, ואף על פי כן קתני בה שלולב הגזול פסול?**

אמר רבא: לעולם, משנתנו מדברת ביום טוב

אתמר נמי, שהטעם לפסול לולב הגזול בשאר ימי החג הוא משום מצוה הבאה בעבירה:

אמר רבי אמי: לולב היבש פסול, מפני שאין "הדר". (10)

"גזול" פסול, משום דהוה ליה מצוה הבאה בעבירה.

ומוסיפה הגמרא: מה שאמר רבי יוחנן בשם רבי שמעון בר יוחאי, שלולב הגזול פסול גם בשאר ימי החג משום מצוה הבאה בעבירה, לא דברי הכל היא. אלא,

ופליגא אדרבי יצחק.

דאמר רבי יצחק בר נחמני אמר שמואל: לא שנו שלולב הגזול פסול, אלא ביום טוב ראשון. אבל ביום טוב שני, כלומר, בשאר ימי החג, מתוך שיוצא ידי חובתו בלולב שאול, היות ומצות לולב בשאר ימי החג אינה אלא מדרבנן, ולא הצריכו חכמים

ההלכות הנלמדות מהמשך הפסוק כגון פסול "הדר" נאמרו אף הן ביום הראשון דוקא, כמו שנתבאר לעיל. ולכן אמר רבי אמי, שיבש פסול משום שאינו הדר, וממילא נאמר דין זה ביום הראשון בלבד, [דמקרא נדרש לאחריו]. אבל גזול פסול כל שבעה משום מצוה הבאה בעבירה.

11. ובטעם הדבר כתבו התוספות [ד"ה מתוך], כי לשיטת רבי יצחק אין חסרון של מצוה הבאה בעבירה במצוות דרבנן.

ובמהר"ם תמה על דבריהם מדברי הגמרא בסמוך: "רבא אמר: לעולם ביום טוב ראשון, ולא מיבעיא קאמר — לא מיבעיא שאול דלאו דידיה הוא. אבל גזול אימא סתם גזילה יאוש

ותירצו, שכוונת הגמרא היא דקנייה ביאוש ושינוי השם, שהרי מתחילה היה חולין ועתה הקדש.

ובעל המאור כתב, כי רבי יוחנן כאן אמר את דבריו לשיטת רבי שמעון בר יוחאי, ואילו הוא עצמו אכן סבר שיאוש לבד אינו קונה, ועיין מה שהשיג עליו הרמב"ן במלחמות.

10. בבאור דברי רבי אמי כתב החתם סופר: כי אם לולב היבש פסול משום "זה אלי ואנוהו" כמבואר ברש"י ועוד ראשונים, ודאי פסול הוא כל שבעת ימי החג. אבל אם הפסול הוא משום "הדר", תלוי הדבר האם מדרש נדרש לפניו [כלומר, מה שנאמר "ביום הראשון" נאמר רק כלפי פסול "לכם"], או גם לאחריו, [וממילא

אמר להו רב הונא להנחו אוונכרי [רוכלים הסובבים בעיירות] המוכרים הדסים:

כי זבניתו אפא מנכרי, כשתקנו הדסים מן הנכרים כדי למוכרם לצורך מצות לולב, לא תגזו אתון בעצמכם את ההדסים משדות הנכרים, אלא לגזוהו אינהו שיגזוהו הנכרים מן הקרקע, ויהבו [ויתנום] לכו [לכם] כאשר הם כבר תלושים.

מאי טעמא?

משום דסתם נכרים גזלני ארעתא מישראל (12) נינהו, ויש לחוש שמא קרקע זו שגדלים בה ההדסים גזולה היא בידם,

והרי קרקע אינה נגזלת. כלומר, אינה נקנית 2-ב לעולם לגזול, ואפילו לאחר יאוש נשארת היא בחזקת בעליה הראשונים, [הלכה זו נלמדת מ"פרט וכלל ופרט" כמבואר במסכת

ראשון של חג, ואין לדקדק מכך שלא הזכירה משנתנו לולב שאול שכשר הוא גם ביום טוב הראשון, אלא אדרבה, אם לולב הגזול פסול כל שכן שאול,

ומשנתנו בדרך "לא מיבעיא קאמר":

כלומר, לא מיבעיא [הא פשיטא] שלולב שאול פסול, משום דלאו דידיה הוא, ודרשינן: "לכם", משלכם יהא. אבל גזול, אימא [סבור הייתי לומר]: סתם גזילה, כיון שידוע הנגזל מגזילתו, שהרי הגזול נטלה ממנו בכח, ודאי יאוש בעלים הוא, ולכן כדידיה של הגזול דמי, ויוצא בו ידי חובתו אפילו ביום הראשון שנאמר בו "לכם",

קא משמע לן, שסתם גזול אינו מתיאש מגזילתו, אלא עדיין מקווה הוא להוציאה מן הגזול בבית דין ואין הגזול זוכה בה.

הוא הפקר ביד ישראל זה התולשו משם, ויוצא ידי חובתו אף על פי שהוא עצמו תלשו. והקשו האחרונים: הרי קיימא לן שגזול עכו"ם אסור, וכיון דיאוש לבד אינו קונה, אם ילקטום הם נמצאו הם הגזולים ואין הדסים אלו נחשבים כשלהם!?

ויתירה מזו, לפירוש שני שפירש רש"י, שהפסול הוא משום מצוה הבאה בעבירה, קשה, כיון שגזול עכו"ם אסור, אף אם היתה הקרקע של עכו"ם מצוה הבאה בעבירה היא? ! ובישוב קושיא זו ראה באריכות בילקוט מפרשים אמנם הרמב"ן במלחמות פירש, שרב הונא חשש שמא גזולה מן העכו"ם, וכן פירש ביראים סימן תכב.

וביראים שם הוסיף לחדש, שאפילו למאן דאמר גזול עכו"ם מותר, מכל מקום כל עוד שלא יצא החפץ מן העכו"ם ביאוש ושינוי רשות חסר

בעלים הוא וכדידיה דמי, קא משמע לן. הרי שגם ביום הראשון שחיובו דאורייתא סבר רבא שאם שאול כשר כל שכן גזול, ולא חש לכך שמצוה הבאה בעבירה היא? ! וראה עוד בילקוט מפרשים.

12. רש"י גרס: "סתם עכו"ם גזלי ארעתא נינהו מישראל". ומבואר בדבריו, שרק משום החשש שהשדה גזולה מישראל ציוה עליהם שלא יגזוהו בעצמם. אבל אילו היה החשש שגזולה היא מעכו"ם, לא היה מצווה להם כן. וכן כתב ריא"ז: ונראה בעיני, שלא נאמר כן אלא במקומות שיש שם רוב ישראל, כגון בארץ ישראל ובבבל וכיוצא בהן. אבל במקומות שלא היה בהן רוב ישראל מעולם, אין חוששים שמא נגזלה אותה קרקע מישראל. ואפילו אם נגזלה מן הנכרי, הואיל ונתיאש אותו נכרי הנגזל, הרי